

ابعاد تربیت جنسی از منظر آیات و روایات

بهناز توکلی^۱

چکیده

تربیت جنسی یکی از موضوعات مهم در تربیت اسلامی است که در چگونگی شخصیت انسان اعم از گفتار و کردار او تاثیرگذار خواهد بود. دین اسلام برای همه‌ی ابعاد زندگی آدمی فرامینی داده است. درباره‌ی تربیتی جنسی نیز ابعادی مشخص کرده است. یافته‌های مقاله حاضر که به روش توصیفی-کتابخانه‌ای تدوین شده است، ابعاد تربیت جنسی را از منظر اسلام پنج بُعد دانسته بُعد اول جلوگیری از انحرافات جنسی؛ دومین بُعد هدایت غریزه جنسی؛ سومین بُعد تکلیف؛ بُعد چهارم و مهمترین بُعد تولید نسل و بُعد پنجم تمایل به ازدواج است. این ابعاد تربیتی با شیوه‌های مستقیم و غیر مستقیم جنسی صورت خواهد پذیرفت. در شیوه‌های مستقیم باید هویت جنسی و نقش جنسیتی را به فرزندان آموخت و با پیشگیری از زمینه‌های تحریک جنسی آنان را از انحرافات جنسی در امان نگه داشت، در شیوه غیر مستقیم نیز با تامین نیازهای روانی عاطفی و شکوفاسازی فطرت فرزندان، فضایل اخلاقی را پرورش داد.

واژگان کلیدی: تربیت، تربیت جنسی، انحراف جنسی.

۱. طلبه سطح دو، مدرسه‌ی علمیه‌ی حضرت معصومه سلام الله علیها شهرستان خرمدره

مقدمه

خداوند پیامبران را یکی پس از دیگری برای رسالت تربیتی و اخلاقی بر روی زمین فرستاده است تا مردم را به سمت کمالات معنوی و قرب الهی رهنمود سازند. تربیت یکی از مهم‌ترین وظایفی است که بر دوش خانواده، مدارس و اجتماع وجود دارد. بی‌تردید تربیت جنسی از مهم‌ترین مباحث تربیتی است؛ زیرا تداوم نسل از این طریق خواهد بود که اگر با جهالت، غفلت و بی‌توجهی نسبت به آن همراه باشد، باعث انحراف و فساد در جامعه خواهد شد و چه بسا جامعه را به سقوط نیز بکشانند. پرداختن به ابعاد تربیت جنسی و واکاوی آن از آیات قرآن و روایات بسیار مهم می‌نماید، زیرا گستره وسیع آیات و روایات به این مسئله پاسخ درخوری داده‌اند؛ متأسفانه امروزه دشمنان با هجمه‌ی زیادی ابعادی از تربیت جنسی غربی را در کشور القا کرده‌اند. هدف از این تهاجم بی‌توجهی به مسائل دینی تربیت جنسی در کشور، رواج فساد و فحشا است. به همین دلیل پرداختن به این مسئله مهم است. بنابراین مقاله‌ی حاضر درصدد پاسخگویی به این پرسش است که ابعاد تربیت جنسی از منظر آیات و روایات چیست؟

در رابطه با عنوان پیشنهادی، کتاب، پایان نامه و یا مقاله‌ای مستقل تدوین نشده است. اما در برخی از مقالات مباحثی پیرامون تربیت جنسی مقالاتی به رشته‌ی تحریر در آمده است به عنوان نمونه:

۱. در مقاله‌ی «تربیت جنسی کودکان توسط والدین» به نویسندگی ناصر باقری و زهرا امینی راستایی که در سال ۱۳۹۹ به چاپ رسیده است، والدین می‌توانند با کسب آگاهی در این زمینه به فرزندشان در هر سنی که باشد، متناسب با سن او آموزش جنسی را آغاز کنند. در هر مرحله از سن کودک، آموزش ویژگی خود را دارد و باید درک و فهم کودک و ویژگی‌های عاطفی او در نظر گرفته شود تا موجب بیداری جنسی کودک نشود.
۲. محمد جواد صادقی در مقاله‌ی «نقش خانواده در تربیت جنسی کودکان» که در تاریخ ۱۳۹۸ به چاپ رسیده است؛ بیشتر به اصول و روش‌های تربیت جنسی از دیدگاه‌های مختلف پرداخته است.

۳. محمد حسین افشاری نویسنده‌ی مقاله‌ی «تربیت جنسی کودک در روایات اهل بیت علیه السلام» که در سال ۱۳۹۴ به چاپ رسیده است؛ به نکات که راه گشای حرکت والدین و نیز مربیان در امر تربیت جنسی باشد پرداخته است. مانند دوری از آمیزش در نزد کودک، جدا نمودن بستر کودک، جلوگیری از تماس بدنی با کودک، جلوگیری از دیدن اندام او توسط دیگران از جمله مواردی است که در روایات به عنوان تربیت جنسی کودک می‌توان مشاهده کرد.

۱. مفهوم‌شناسی

۱-۱. تربیت

تربیت از مصدر باب تفعیل، ریشه «ربو» به معنای رشد، افزایش یافتن و اصلاح چیزی آمده است. ابن منظور در معنای تربیت این گونه گفته است: «تربیت، از «ربو» به معنای زیادت، رشد، نمو و نگه داری است».^۱ راغب اصفهانی نیز بیان کرده است: «تغییر تدریجی امری می‌داند، به گونه ای که آن چیز به حد تمام برسد».^۲ ابن فارس نیز معتقد است: «اقدام بر اصلاح چیزی را تربیت می‌گویند».^۳ تربیت در لغت‌نامه‌های فارسی به معنای «پروردن، پروراندن، پرورش دادن، ادب و اخلاق به کسی یاد دادن»^۴

در معناشناسی تربیت مطهری این‌گونه گفته است: «به معنای پرورش دادن استعدادهای درونی که بالقوه در یک شی‌ای باشد و توانایی‌های بالقوه را به فعلیت برساند».^۵ صناعی نیز در معنای تربیت این گونه بیان داشته است که «تربیت یعنی پرورش دادن استعدادهای مادی و معنوی و هدایت آن به سوی تکاملات معنوی که خداوند در وجود انسان قرار داده است».^۶

۱. ابن منظور، محمد بن مکرم، لسان العرب، ج ۱۴، ص ۳۰۵.

۲. راغب اصفهانی، محمد، المفردات فی غرایب القرآن، ص ۵۸۷.

۳. ابن فارس، احمد، معجم مقاییس اللغة، ج ۲، ص ۴۸۳.

۴. عمید، حسن، فرهنگ فارسی عمید، ص ۳۳۵؛ معین، محمد، فرهنگ فارسی معین، ج ۱، ص ۴۴۳.

۵. مطهری، مرتضی، تعلیم و تربیت در اسلام، ص ۶.

۶. صناعی، مهدی، پژوهشی در تعلیم و تربیت اسلامی، ص ۱۱.

امام علی (علیه السلام) در ستایش از انصار می گوید: «هُمُ وَاللَّهِ رَبُّوْا الْإِسْلَامَ كَمَا يُرَى الْفُلُوبُ؛ به خدا، آنان

Comment [H1]:

(اصحاب پیامبر ﷺ)، اسلام را پروراندند، چنان که کره اسب از شیر گرفته را پرورش می دهند».^۱

تربیت در جایی دیگر به معنای شناسایی استعدادهای اولیه انسانی و ایجاد فضای مناسب برای رشد و تعالی او آمده است؛ مدرسه و محیط خانواده زمینه ساز اصلی تربیت انسان است و اجتماع نیز سهم به سزایی در این تربیت ایفا خواهد کرد».^۲

امام علی (علیه السلام) در جایی دیگر فرمودند: «مَنْ تَأَدَّبَ بِآدَابِ اللَّهِ - عَزَّ وَ جَلَّ - أَدَّاهُ إِلَى الْفَلَاحِ الدَّائِمِ؛

Comment [H2]:

کسی که به آداب الهی تربیت شود، آن تربیت، او را به رستگاری جاودان می رساند».^۳

۱-۲ تربیت جنسی

تربیت جنسی مجموعه ای از اعمال است که از دوران ابتدایی زندگی انسان در جهت رشد اعتدالی و متناسب با گزینه جنسی فرد صورت گرفته خواهد شد. هدف اصلی آن نیز آگاه سازی جنسی، تکاملات رفتارهای جنسی، کمک به اجرای وظایف جنسی، تداوم و بقای نسل و مودت و آرامش در زندگی آدمی است.^۴

۲- ابعاد تربیت جنسی از منظر اسلام

از منظر اسلام تربیت جنسی دارای ده بُعد مهم است که هر کدام از این ابعاد بنا بر شرایطی بر انسان تاثیرگذار است. اول جلوگیری از انحرافات جنسی، دوم اصلاح گزینه جنسی، سوم تکلیف، چهارم تداوم نسل، پنجم تفاوت های جنسیتی، ششم نیاز جنسی، هفتم آگاه سازی، هشتم تزکیه نفس، نهم تربیت جنسی بر اساس سن و دهم تمایل به جنس مخالف صورت خواهد گرفت که در زیر به اختصار برخی از این موارد را توضیح خواهد داد.

۱. فیض الاسلام اصفهانی، علیقی، ترجمه و شرح نهج البلاغه، ص ۱۳۰۰، حکمت ۴۵۹.

۲. شاه محمد پور، صمد، خودآگاهی، ص ۱۲۷.

۳. مجلسی، محمدباقر، بحارالانوار، ج ۸۹، ص ۲۱۴.

۴. معرفای، ابراهیم، تربیت جنسی، تربیت فراموش شده، ص ۴۱.

۲-۱ جلوه‌گیری از انحرافات جنسی

اسلام برای پیشگیری از انحرافات جنسی دو اصل مهم قبل از تولد و بعد از تولد را مبنا قرار داده است. انسان برای این امر مهم باید قبل از تولد فرزند خود به مسائلی از جمله: انتخاب همسر؛ پرهیز از ازدواج با شرابخوار توجه کند، امام صادق (علیه السلام) در روایتی فرمودند: «مَنْ زَوَّجَ كَرِيْمَةً مِنْ شَارِبِ خَمْرٍ فَقَدْ قَطَعَ رَحِمَهُ؛ آن که دخترش را به شرابخوار بدهد، با وی قطع رحم نموده است».^۱

پرهیز از دواج با دیوانه «قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَا تَزَوِّجُوا... لَا مَذْبُوءَةً...؛ ازدواج نکنید ... با دیوانه...»؛^۲

۲-۱-۱ رعایت آداب اسلامی هنگام آمیزش

شماره گذاری شود: [H۲] Comment

آراستگی ظاهری سبب خواهد شد که انحرافات جنسی کاهش یابد. اسلام دین نظافت، پاکی و آراستگی است. زنان به صورت فطری به دنبال آرایش کردن و زیباتر شدن هستند و این امر آثار روانی مثبتی در زنان ایجاد می‌کند. در اسلام آراستگی و آرایش زنان در معرض نامحرمان حرام شده است ولی برای تحکیم خانواده به زن اجازه داده شد تا در برابر همسر خود آرایش کند و خود را بیاراید.^۳

خوش‌بویی مهم‌ترین شاخصه‌ای است که مردان را به سمت زنان جذب می‌کند: «خَيْرُ نِسَائِكُمُ الطَّيِّبَةُ الرَّيْحُ؛ بهترین زنان شما زن خوش بو است».^۴ همواره زنان باید خود را برای همسر معطر و خوش‌بو سازند و حتی در اسلام از حقوق مردان بر زنان است. آراستن و آرایش زنان برای غیر از همسران خود سبب بروز ناهنجاری‌های خانوادگی و اجتماعی خواهد شد. به همین دلیل برای جلوگیری از انحرافات جنسی باید زنان تنها برای همسران و محارم خود، خود را بیارایند.

۲-۱-۲ جداسازی بستر

Comment [H۴]:

۱. حر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعه، ج ۱۵، ص ۳۱۲.

۲. ابن بابویه، محمد بن علی، الخصال، ص ۳۱۶.

۳. صفی‌یاری، راز حجاب، ص ۴۶.

۴. طوسی، تهذیب الاحکام، ج ۷، ص ۴۰۲.

یکی از بهترین راه‌های غیر مستقیم تربیت جنسی آموزش فضایل اخلاقی و پرورش آن در روح و روان فرزندان است تا از این طریق این فضایل با شخصیت او عجین شود؛ زیرا انسانی که از کودکی با فضایل اخلاقی رشد کند، در برابر رذایل اخلاقی به خوبی مقاومت می‌کند فضایی که با بحث تربیت جنسی در ارتباطاند و پرورش آن‌ها در حفظ کودک از انحراف و بی بند باری اهمیت دارد.

حیا یکی از فضایل اخلاقی بسیار مهمی است که در برخی روایات هم ردیف دین و در بعضی دیگر به تمام دین معرفی شده است، از این رو والدین باید تلاش کنند این خصیصه را در کودک خود پرورش دهند. پیامبر ﷺ می‌فرمایند: «حیا، تمام دین است».^۱ از امام علی (علیه السلام) روایت شده است که فرمودند: «حیا، مایه گشایش هر خیر و نیکی است».^۲

بنابراین فرزندان، آموزه‌های اخلاقی را از رفتار والدین خود می‌آموزد پس الگودهی عملی والدین از حیا و رفتارهای اخلاقی هماهنگ با آن، زمینه رشد حیا را در کودک افزایش می‌دهد و والدین باید حیا را در کودک خویش درونی کنند تا در برابر انحرافات جنسی مصونیت یابد.

۱. «الْحَيَاءُ هُوَ الدِّينُ كُلُّهُ»؛ محمدی ری شهری، محمد، میزان الحکمه، ج ۳، ص ۱۳۵۴، ح ۴۵۶۷.

۲. «الْحَيَاءُ مِفْتَاحُ كُلِّ خَيْرٍ»؛ آمدی، عبدالواحد بن محمد، غررالحکم، ص ۹۳، ح ۳۴۰.

نتیجه گیری

اسلام بی‌شک برترین دستورات آموزشی و اصولی برای زندگی افراد در نظر گرفته است که اگر انسان به آن‌ها عمل نماید جایگاهش بهشت برین خواهد بود. در نتیجه نیاز است ابعاد تربیت جنسی را مورد واکاوی قرار داد تا فرزندان و خانواده‌ها که بخش اعظم جامعه را تشکیل می‌دهند از انحرافات جنسی در امان بمانند. مقاله حاضر با توجه به مطالعات پیشین و منابع در دسترس به نتایج زیر دست یافته است. ابعاد تربیت جنسی از منظر اسلام که شامل: بُعد اول جلوگیری از انحرافات جنسی است که نیاز است قبل از تولد با همسران پاکدامن ازدواج کنند و بعد از ازدواج نیز تربیت فرزندان را بر اساس فرامین اسلامی انجام دهند تا دچار انحرافات جنسی نشوند. دومین بُعد هدایت غریزه جنسی است که انسان باید بتواند غریزه جنسی خود را هدایت نماید تا دچار وسوسه های شیطان نشود. سومین بُعد تکلیف است که انسان باید با سعه صدر و مدارا تکالیفی که بر عهده اوست درست و بجا را انجام دهد. بُعد چهارم و مهمترین بُعد تداوم نسل است که ازدواج مهمترین موارد در این بُعد است. بُعد پنجم تمایل به جنس مخالف که برای آرامش رسیدن زن و مرد در کنار هم این تمایلات خوشایند است و در صورتی که پنهانی باشد منع شده است. شیوه‌های تربیت جنسی از منظر قرآن و روایات شامل شیوه‌های مستقیم تربیت جنسی و شیوه‌های غیرمستقیم تربیت جنسی است. در شیوه‌های مستقیم تربیت جنسی شامل آموزش هویت و نقش جنسی، پیشگیری از زمینه تحریک جنسی، پاسخ دادن به پرسش‌های جنسی کودکان است و در شیوه غیر مستقیم جنسی نیز تامین نیازهای روانی- عاطفی، شکوفاسازی فطرت و پرورش فضایل اخلاقی را می‌توان نام برد.

منابع

❖ قرآن کریم

کتب فارسی

- (۱) ابن بابویه، محمد بن علی، ترجمه و متن کتاب من لایحضره الفقیه، سید صدرالدین بلاغی، ج ۳، تهران: دارالکتب الاسلامیه، چاپ اول، ۱۳۸۵ ش.
- (۲) اسلامی نسب، علی، تربیت جنسی کودک از دیدگاه علم و اسلام، بی جا: انتشارات نسل نو اندیش، چاپ اول، ۱۳۸۰ ش.
- (۳) انصاریان، حسین، تفسیر و شرح صحیفه سجادیه، ج ۸، قم: دارالعرفان، ۱۳۸۹ ش.
- (۴) پور احمدی لاله، محمد رضا، روانشناسی کودک، تبریز: انتشارات نورالقلم، چاپ سوم، ۱۳۷۸ ش.
- (۵) تبریزی، مصطفی، آموزش مسائل جنسی به کودک و نوجوان، بی جا: نشر فراروان، ۱۳۹۸ ش.
- (۶) جمعی از نویسندگان، دانشنامه امام علی علیه السلام، بی جا: پایگاه تخصصی عاشورا، بی تا.
- (۷) شاه محمد پور، صمد، خودآگاهی، قم: میراث انبیاء (ع)، ۱۳۹۶ ش.
- (۸) شرفی، محمدرضا، تربیت اسلامی با تاکید بر دیدگاه های امام خمینی (ره)، تهران: موسسه نشر پنجره، چاپ اول، ۱۳۷۹ ش.
- (۹) صانعی، مهدی، پژوهشی در تعلیم و تربیت اسلامی، تهران: انتشارات سناباد، ۱۳۷۸ ش.
- (۱۰) عمید، حسن، فرهنگ فارسی عمید، تهران: راه رشد، ۱۳۸۹ ش.
- (۱۱) فقیهی، علی نقی، تربیت جنسی مبانی اصول و روش ها از منظر آیات و روایات، قم: انتشارات دارالحديث، چاپ ششم، ۱۴۲۹ ق.
- (۱۲) فلسفی، محمد تقی، کودک از نظر وراثت و تربیت، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، چاپ سوم، ۱۳۸۱ ش.
- (۱۳) فیض الاسلام اصفهانی، علینقی، ترجمه و شرح نهج البلاغه، تهران: سپهر، ۱۳۶۵ ش.
- (۱۴) کریمی، جواد، نگاهی به تاریخ تربیت بدنی جهان، تهران: مرکز نشر دانشگاهی، چاپ چهارم، ۱۳۸۷ ش.

- (۱۵) _____، کلیدها و تکنیک‌های طلایی تربیت برتر فرزندان، تهران: نسیم حیات، چاپ اول، ۱۳۸۶ ش.
- (۱۶) محمدی بلبان آباد، سمیرا، جزوه آموزشی راهنمای تربیت جنسی کودکان برای دانشجویان مامایی، دانشگاه علوم پزشکی تهران، دانشکده پرستاری و مامایی، ۱۳۹۶ ش.
- (۱۷) محمدی ری شهری، محمد، میزان الحکمه، ترجمه: حمیدرضا شیخی، ج ۱۳، قم: موسسه فرهنگی دارالحدیث، چاپ اول، ۱۳۷۸ ش.
- (۱۸) مطهری، مرتضی، تعلیم و تربیت در اسلام، تهران: صدرا، چاپ نوزدهم، ۱۳۷۱ ش.
- (۱۹) معین، محمد، فرهنگ فارسی معین، ج ۱، تهران: ادنا، کتاب راه نو، ۱۳۸۱ ش.
- (۲۰) مکارم شیرازی، ناصر، گفتار معصومین علیهم السلام، قم: انتشارات امام علی بن ابی طالب (ع)، ۱۳۸۷ ش.
- (۲۱) یوسفیان، نعمت الله، تربیت دینی فرزندان، بی جا: انتشارات زمزم هدایت وابسته به پژوهشکده علوم اسلامی امام صادق (ع)، ۱۳۸۶ ش.

کتب عربی

- (۱) آمدی، عبدالواحد بن محمد، غرر الحکم، مصحح: رجایی، مهدی، قم: دارالکتاب الاسلامی، ۱۴۱۰ ق.
- (۲) ابن بابویه، محمد بن علی، الخصال، احمد ماحوزی، تهران: صادق، چاپ اول، ۱۳۹۷ ش.
- (۳) ابن فارس، احمد، معجم مقانیس اللغة، تحقیق و ضبط: عبدالسلام محمد هارون، قم، دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۴۰۴ ه. ق، «ماده رب».
- (۴) ابن منظور، محمد بن مکرم، لسان العرب، بیروت، دار صادر، ۱۴۱۶ ه. ق، «ماده ربو».
- (۵) حر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعه، مصحح: ربانی شیرازی، عبدالرحیم، ج ۱۵، تهران: اسلامیه، ۱۳۹۱ ش.
- (۶) حنبل بغدادی، احمد، مسند احمد، ج ۲، بیروت: دارصادر، ۱۴۱۶ ق.
- (۷) راغب اصفهانی، محمد، المفردات فی غرایب القرآن، تحقیق: عدنان داودی، دمشق، دارالقلم، ۱۴۱۶ ه. ق، «ماده رب».
- (۸) طبرسی، حسن بن فضل، مکارم الاخلاق، قم: موسسه نشر الاسلامی، ۱۴۱۴ ق.

به منابع عربی مراجعه شده است؟؟؟ [H1] Comment

- ۹) کلینی، محمد بن یعقوب، الکافی، مصحح: محمد آخوندی، ج ۵، تهران: دارالکتب السلامیه، ۱۳۶۵ش.
- ۱۰) متقی، علی بن حسام الدین، کنز العمال، محمود عمر دمیاطی، ج ۱۶، بیروت: دارالکتب العلمیه، ۱۴۱۹ق.
- ۱۱) مجلسی، محمد باقر، بحار الانوار، ج ۷۲-۷۴-۸۹، بیروت: دارالحیاء التراث العربی، چاپ دوم، ۱۴۰۳ق.
- ۱۲) _____، حلیه المتقین، تحقیق واحد پژوهش انتشارات مسجد مقدس جمکران، قم: مسجد مقدس جمکران، ۱۳۸۸ش.
- ۱۳) نمازی، حسن بن علی، مستدرک سفینه البحار، ج ۴، قم: جامعه مدرسین، ۱۴۱۹ق.
- ۱۴) نوری طبرسی، میرزا حسین، مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، ج ۱-۳، بیروت: موسسه آل البيت لاحیاء التراث، ۱۴۰۸ق.

مجلات

- ۱) معرفای، ابراهیم، تربیت جنسی، تربیت فراموش شده، نشریه ی تربیت، بهمن ۱۳۷۹ش.